

GEZAMENLIJK COLLECTIEPLAN

Beleidskader collectiebeleid van het netwerk
van openbare bibliotheekvoorzieningen 2020-2024

Maart 2020

KB } nationale
bibliotheek

Colofon

Uitgever:
Koninklijke Bibliotheek (KB), 2020

Coördinatie en tekst:
Elma Lammers

Vormgeving:
Carlien Keilholtz

Beeld:
iStock

Met dank aan:
Klankbordgroep collectieplan, deelnemers evaluatie gesprekken, internetconsultatie en
ronde tafel gesprek en alle andere gesprekspartners uit het openbaar Bibliotheekstelsel

© Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING.....	3
1 VISIE OP COLLECTIE.....	5
1.1 <i>Definitie</i>	5
1.2 <i>Functie</i>	6
1.3 <i>Positie</i>	7
1.4 <i>Kwaliteit</i>	8
2 COLLECTIE IN CIJFERS	11
2.1 <i>Collectieomvang</i>	11
2.2 <i>Aantal uitleningen</i>	12
2.3 <i>Aantal leden</i>	13
2.4 <i>Interbibliothecair leenverkeer</i>	15
3 AFSPRAKEN	17
3.1 <i>Rolverdeling/Collectiebeleid in het netwerk</i>	17
A. Lokale bibliotheken.....	17
B. POI's /SPN	18
C. CDR/Muziekweb.....	19
D. Stichting Pluscollecties.....	20
E. Koninklijke Bibliotheek (KB)	22
3.2 <i>Specifieke thema's</i>	24
A. Relatie collectie en programmering.....	24
B. Relatie fysieke en digitale collectie	25
C. Jeugd.....	28
D. Collectiekennis- en expertise	29
E. Financieel	30
3.3 <i>Specifieke collecties</i>	30
A. Informatief (HBO+ en digitaal).....	30
B. Audiovisueel (audio, bladmuziek, film).....	32
C. 'Longtail'	33
D. Erfgoedcollecties	34
E. 'Special needs'	34
4 BIJLGAEN	36
4.1 <i>Overzicht alle afspraken collectieplan</i>	36
4.2 <i>Leden Klankbordgroep Collectieplan</i>	42
5 BRONVERMELDING	43

INLEIDING

Managementsamenvatting

Onderliggend collectieplan biedt een kader voor het beheren en samenstellen van collecties door openbare bibliotheekvoorzieningen in Nederland. Geen enkele bibliotheek heeft alle titels in huis en dat hoeft ook niet: wie in Nederland lid is van de openbare bibliotheek heeft toegang tot de collecties van alle openbare bibliotheken in ons land, zowel fysiek als digitaal. Door het goed op elkaar afstemmen van al deze collecties ontstaat een pluriforme collectie Nederland die bijdraagt aan de functie van de bibliotheek en waarin de klant kan vinden wat hij of zij zoekt.

In onderliggend collectieplan zijn 59 afspraken opgenomen die deze afstemming moeten bewerkstelligen. In de bijlage is een overzichtstabel van al deze afspraken toegevoegd. De verantwoordelijkheden van verschillende partijen in het openbare-bibliotheekveld aangaande collecties zijn hierin vastgelegd (paragraaf 4.1). Daarnaast zijn er afspraken gemaakt over specifieke collectieonderdelen en collectie gerelateerde thema's die op landelijk niveau aandacht vragen, zoals de afstemming tussen de fysieke en digitale collecties en de collectiekennis en -expertise (paragraaf 4.2 en 4.3). Deze afspraken worden voorafgegaan door een gedeelde visie op de definitie, functie, positie, en kwaliteit van collectie (paragraaf 2) en een kwantitatieve omschrijving van de collectie Nederland (paragraaf 3).

Aanleiding

De Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen bepaalt dat de Koninklijke Bibliotheek (KB) eens in de vier jaar een collectieplan voor het netwerk opstelt¹. Dit collectieplan dient in overeenstemming met vertegenwoordigers van de lokale bibliotheken en provinciale ondersteuningsinstellingen te worden vastgesteld. Het collectieplan moet de samenhang tussen de collecties, zowel de fysieke als digitale, bewerkstelligen. In 2016 is het eerste Gezamenlijke Collectieplan vastgesteld, onderliggend Collectieplan 2020-2024 is de opvolger hiervan.

Totstandkoming

Dit collectieplan is tot stand gekomen in overleg met vertegenwoordigers van bibliotheken en POI's. Hiervoor is eerst het collectieplan 2016-2020 geëvalueerd en vervolgens in verschillende gremia overleg gepleegd over de inhoud van onderliggend collectieplan.

De evaluatie van het eerste collectieplan vond plaats in 2019 en bestond uit drie stappen. Ten eerste is een feitenrelaas opgesteld waarin feitelijk is weergegeven op welke manier er invulling is gegeven aan de afspraken uit het collectieplan 2016-2020 en welke resultaten er zijn geboekt.² Vervolgens zijn er in elke provincie evaluatiegesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van bibliotheken en POI's

¹ Zie [Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen, artikel 10](#).

² Zie: [Feitenrelaas Gezamenlijk Collectieplan](#)

en met enkele landelijke instellingen. De verslagen van deze gesprekken zijn samengevat in het Evaluatieverslag Gezamenlijk Collectieplan.³ Vervolgens is via een online vragenlijst alle bibliotheken gevraagd hier input op te geven en ideeën aan te leveren voor het volgende collectieplan.⁴

Omdat tijdens de evaluatiegesprekken de nadrukkelijke wens naar voren kwam naar een gezamenlijke visie op collectie, is in oktober 2019 een ronde tafel bijeenkomst met de klankbordgroep van het Gezamenlijk Collectieplan⁵ georganiseerd, aangevuld met vertegenwoordigers van enkele andere bibliotheken. Tijdens deze bijeenkomst zijn de eerste lijnen uitgedacht voor de visie op collectie, die in overeenstemming met de deelnemers van deze ronde tafel door de KB verder is uitgewerkt.

Vervolgens heeft de KB in overleg met de klankbordgroep op basis van de wettelijke verantwoordelijkheden, het evaluatieverslag en de visie op collectie onderwerpen geselecteerd voor het collectieplan. Deze onderwerpen zijn in onderstaande hoofdstukken voorzien van enkele alinea's aan context en 59 netwerkafspraken voor de komende vier jaar.

Vaststelling en vervolg

Op 21 januari is het concept collectieplan gepresenteerd op de landelijke collectiemiddag, waarna nog enkele kleine wijzigingen zijn doorgevoerd. Onderliggende versie is na goedkeuring door het netwerkoverleg (VOB, SPN en KB) vastgesteld door de KB.

Bij dit collectieplan zal in overleg met het netwerk een (net)werkagenda bij het collectieplan worden opgesteld door de KB. In deze (net)werkagenda wordt uitgewerkt hoe en door wie de afspraken uit het collectieplan die om directie actie vragen, zullen worden uitgevoerd.

Aan het einde van de beleidsperiode van dit collectieplan (2020-2024) zal de KB de evaluatie van onderliggend collectieplan en het opstellen van een volgend collectieplan, in samenwerking met het netwerk, voorbereiden.

³ Zie: [Evaluatieverslag Gezamenlijk Collectieplan](#).

⁴ Zie: [Verslag internetconsultatie Gezamenlijk Collectieplan](#)

⁵ Zie bijlage voor de ledenlijst van de klankbordgroep Gezamenlijk Collectieplan

1 VISIE OP COLLECTIE

Een openbare bibliotheek zonder collectie is geen bibliotheek. Dit was zo bij de oprichting van de bibliotheek begin 20^e eeuw en dit is anno 2020 nog steeds zo. Maar de definitie, de functie en de positie van de collectie zijn in de loop der jaren sterk veranderd. Daarom geeft deze visie antwoord op de vraag wat we anno 2020 onder collectie verstaan, wat haar functie en positie is in de openbare bibliotheek en aan welke kwaliteitseisen de collectie moet voldoen.⁶

1.1 Definitie

Wat verstaan we onder de collectie van de openbare bibliotheek?

De collectie van de openbare bibliotheek bestaat uit verschillende bronnen van kennis en cultuur die gezamenlijk bijdragen aan de functie van de bibliotheek⁷. De openbare bibliotheek is toegangspoort tot deze bronnen en de bibliothecaris inspirator.

Verschillende bronnen van kennis en cultuur

Deze bronnen hebben verschillende vormen, die door de tijd heen veranderen. Het grootste deel van de collectie bestaat van oudsher uit boeken, maar in de collectie dienen alle geschikte bronnen te zijn vertegenwoordigd.⁸ Ook kranten, tijdschriften, muziek, film, games, luisterboeken, e-books, websites, podcasts, databanken en andere digitale bronnen maken deel uit van de collectie van bibliotheken. Er zijn zelfs bibliotheken die (kennis en verhalen van) mensen toevoegen aan hun collectie.⁹

Ook externe bronnen maken deel uit van de collectie

Bibliotheken hebben deze collectie voor een groot deel zelf in huis maar bibliotheekmedewerkers zijn ook experts in het vinden en bij elkaar brengen van, en inspireren met elders aanwezige relevante en betrouwbare informatie. Bibliotheken kunnen hun klanten hiernaar verwijzen en/of de informatie ontsluiten via online platforms. Deze verwijfsfunctie wordt steeds belangrijker naarmate de hoeveelheid online beschikbare informatie toeneemt.

⁶ Deze visie is nieuw t.o.v. het vorige Gezamenlijk Collectieplan waarin geen expliciete gezamenlijke visie was opgenomen.

⁷ Zie paragraaf 2 voor een toelichting op de functie van de (collectie van de) bibliotheek

⁸ IFLA/Unesco manifest over de openbare bibliotheek (1994): "Bij het aanbieden van collecties en diensten moeten alle soorten geschikte media zijn vertegenwoordigd".

⁹ Bij de ene bibliotheek kan je deze mensen zelfs letterlijk lenen (zie ook www.humanlibrary.nl), bij andere bibliotheken zijn mensen als bron van kennis over een bepaald onderwerp te vinden via de catalogus.

1.2 Functie

Wat is de functie van de collectie van de openbare bibliotheek?

Persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijke participatie

Het is de wettelijke taak van de bibliotheek om bij te dragen aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van het algemeen publiek¹⁰. De collectie was en is nog steeds een belangrijk middel om deze taak te vervullen.

Toen de bibliotheek aan het begin van de 20^e eeuw ontstond was er sprake van informatieschaarste. Als maatschappelijk antwoord hierop stelden bibliotheken brede collecties beschikbaar aan hun leden.¹¹ Inmiddels is er geen sprake meer van informatieschaarste en is de wettelijke taak van de bibliotheek met de invoering van de Wsob verbreed naar vijf maatschappelijke functies. Hiermee is de functie van de collectie ook verbreed. De collectie wordt nu niet meer alleen maar beschikbaar gesteld maar draagt, met behulp van de programmering en de bibliotheekprofessional, bij aan alle vijf deze functies.

De fysieke en digitale collectie moet hierin als één worden gezien en gezamenlijk bijdragen bij aan deze functies¹². Dit doet zij op de volgende manieren:

Ter beschikking stellen van kennis en informatie

- › **Toegang bieden tot kennis en informatie:** de bibliotheek geeft het algemeen publiek toegang tot een rijke collectie van bronnen van kennis en informatie.
- › **Helpen vinden van informatie:** de bibliotheek zorgt er voor dat haar klanten in deze collectie van bronnen relevantie en betrouwbare informatie kunnen vinden.

Bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie

- › **Bevorderen van de zelfredzaamheid:** kennis en toegang tot informatie zorgt voor zelfredzaamheid en weerbaarheid van mensen.
- › **Stimuleren van taalontwikkeling:** kinderen en volwassenen die meer lezen zijn beter in taal. Met de collectie nodigt de bibliotheek mensen uit om (meer) te lezen en levert zo een belangrijke bijdrage aan de taalontwikkeling. Beheersen van de taal is essentieel om mee te doen in de samenleving.
- › **Stimuleren van verbeeldingskracht:** het lezen van verhalen en literatuur stimuleert de verbeeldingskracht. De verbeelding stelt mensen in staat zich een voorstelling te maken van iets dat op dat moment niet fysiek waarneembaar is. Dit is een belangrijke vaardigheid voor het bedenken van nieuwe ideeën.

¹⁰ Zie: [Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen, artikel 5.](#)

¹¹ Zie [de Memorie van toelichting bij de Wsob](#), pagina 3.

¹² Zie H4.2 'Fysiek-digitaal' voor de relatie tussen de fysieke en de digitale collectie

- › **Inspireren:** de kennis en verhalen uit de collectie van de bibliotheek brengen mensen op ideeën. De collectie is een inspiratiebron voor mensen die zelf willen schrijven of dichten of voor andere doeleinden ideeën willen opdoen.

Bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur

- › **Bevorderen van lezen en leesplezier:** de collectie van de bibliotheek omvat een rijke verzameling boeken en ander leesmateriaal waaruit iedereen iets kan kiezen om te lezen waar hij/zij plezier aan beleeft. Mensen die plezier hebben in lezen, lezen meer.
- › **Kennismaken met literatuur:** via de collectie kunnen mensen kennismaken met literatuur en hun literaire smaak ontwikkelen.

Organiseren van ontmoeting en debat

- › **Verbreden van de blik:** Een collectie die bestaat uit gevarieerde informatie en verhalen, verbreedt de blik van de gebruiker. Zo draagt de collectie bij aan een genuanceerd maatschappelijk debat.

Laten kennis maken met kunst en cultuur

- › **Toegang bieden tot kunst en cultuur:** de collectie van de bibliotheek omvat primaire bronnen van kunst en cultuur: film, muziek en bladmuziek. Door haar klant toegang te geven tot deze bronnen laat de bibliotheek haar kennis maken met verschillende bronnen van kunst en cultuur.
- › **Informerend over kunst en cultuur:** daarnaast omvat de collectie ook secundaire bronnen van kunst en cultuur: informatie over kunst en cultuur. Met behulp van deze bronnen kan de klant haar kennis over kunst en cultuur verdiepen en wegwijs raken in het culturele aanbod.

1.3 Positie

Welke positie vervult de collectie in de openbare bibliotheek?

Een bibliotheek zonder collectie is geen bibliotheek

De collectie is van essentieel belang bij het uitvoeren van de genoemde bibliotheekfuncties. Een bibliotheekorganisatie zonder collectie is geen bibliotheek.

Naast de collectie zetten bibliotheken ook steeds meer andere middelen in die bijdragen aan deze functies. Deze ontwikkeling wordt ook wel geduid als de transitie van de klassieke naar de maatschappelijk educatieve bibliotheek. De maatschappelijk educatieve bibliotheek kan echter niet zonder bronnen. In de maatschappelijk educatieve bibliotheek levert de collectie samen met de programmering een bijdrage aan de persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijke kansen van het algemeen publiek.

Relatie tussen collectie en programmering

Door het organiseren van activiteiten - in het kader van de lokale activiteiten of landelijke programma's - zetten bibliotheken de collectie aan het werk in de maatschappij. Dit kan op verschillende manieren:

- › **Leesbevordering:** door het bevorderen van lezen via landelijke programma's Boekstart en de Bibliotheek *op school* of via lokale leesbevorderingsactiviteiten.
- › **Ontwikkelen van vaardigheden:** Door het organiseren van activiteiten die mensen helpen bij de ontwikkeling van vaardigheden die nodig zijn om gebruik te maken van bronnen van informatie (basisvaardigheden, informatievaardigheden, mediawijsheid).
- › **Organiseren van activiteiten bij de collectie:** door de collectie als inspiratiebron te gebruiken voor de keuze van een thema voor lokale activiteiten.
- › **Collectie als verdieping bij activiteiten:** door bij activiteiten over een bepaald thema relevante bronnen uit de collectie aan te bieden en te presenteren.
- › **Ondersteunen van lokale community's:** Door lokale community's die zich met een bepaald thema bezig te houden te ondersteunen met relevante bronnen uit de collectie. De kennis die in community's ontstaat kan ook weer worden toegevoegd aan de collectie.

1.4 Kwaliteit

Wat verstaan we onder een kwalitatief goede collectie?

Een goede collectie is representatief voor het culturele veld

Om met de collectie een bijdrage te kunnen leveren aan bovengenoemde functies is naast de programmering, de dienstverlening en de opstelling van de collectie ook de kwaliteit van de collectie van belang. Een collectie dient zoals in de oude opleidingsboeken van de bibliotheekopleiding stond 'representatief voor het culturele veld' te zijn.

De openbare bibliotheek onderscheidt zich daarbij fundamenteel van andere aanbieders van informatie door te functioneren vanuit een aantal publieke waarden: betrouwbaarheid, onafhankelijkheid, authenticiteit, pluriformiteit en toegankelijkheid¹³. Deze publieke waarden zijn zowel op het fysieke als de digitale collectie van toepassing.¹⁴

Bij het collectioneren worden afwegingen gemaakt die voortkomen uit deze publieke waarden. Deze kunnen worden gemaakt per collectieonderdeel, per bibliotheek of per regio.¹⁵ Per publieke waarde zijn de volgende afwegingen van belang:

¹³ Zie [Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen, artikel 4](#).

¹⁴ Zie [Memorie van toelichting bij de Wsob](#), pagina 4.

¹⁵ Deze afwegingen worden gemaakt binnen de financiële kaders van de bibliotheekorganisatie. Hierbij is het van belang dat deze voldoende ruimte bieden om hier goede keuzes in te kunnen maken, zodat een collectie van voldoende kwaliteit kan worden samengesteld.

Onafhankelijkheid

- › **Belangenvrij:** het samenstellen van de collectie is de taak van de bibliotheek, die zij onafhankelijk van haar opdrachtgever (gemeente, provincie of rijk) uitvoert. Er mag geen sprake zijn van enige vorm van ideologische, politieke of godsdienstige censuur en ook commerciële belangen mogen geen rol spelen.¹⁶
- › **Verschillende perspectieven:** gerelateerd aan de publieke waarde 'pluriformiteit' dient de collectie onderwerpen vanuit verschillende perspectieven te belichten.

Betrouwbaarheid

- › **Betrouwbaarheid:** de collectie van elke bibliotheekorganisatie is als geheel een betrouwbare bron van kennis en cultuur. Dit wil niet zeggen dat hier geen werken in voorkomen waarvan de geloofwaardigheid in twijfel kan worden getrokken, maar wel dat er in dat geval ook een ander werk beschikbaar is dat het onderwerp van uit een ander perspectief belicht.

Toegankelijkheid

- › **Gelijke toegang:** de collectie van de openbare bibliotheek dient voor iedereen in gelijke mate toegankelijk te zijn.
- › **Geschikte materialen:** Mensen die geen gebruik kunnen maken van de reguliere collectie, moeten toegang hebben tot voor hen geschikte materialen. Dit geldt met name voor mensen met een (lees) handicap, anderstaligen of mensen die in ziekenhuizen of gevangenissen verblijven.¹⁷

Pluriformiteit

- › **Volledigheid:** volledigheid is voor lokale bibliotheken en de online bibliotheek geen haalbare kaart maar wel van belang voor de fysieke landelijke depotcollectie. Deze wordt door de KB beheerd en omvat een zo volledig mogelijke afspiegeling van de in Nederland uitgekomen fysieke werken. Lokale bibliotheken, regionale/provinciale samenwerkingsverbanden en de online bibliotheek kunnen per collectieonderdeel bepalen hoe volledig zij willen collectioneren. De (literaire) canon wordt in de hoofdvestiging van een bibliotheekorganisatie vaak volledig aangeboden, en ook voor de collectie regionaal verschenen werken wordt vaak volledigheid nagestreefd.
- › **Diversiteit:** (titel)diversiteit is een belangrijk kwaliteitskenmerk van een bibliotheekcollectie. Een bibliotheekcollectie moet voldoende verschillende titels bevatten die een afspiegeling zijn van de verschenen werken¹⁸ en die aansluit bij de diversiteit binnen de bevolking uit het werkgebied en de wereld om ons heen. Pluriformiteit en titeldiversiteit kan niet alleen op lokaal- maar ook op provinciaal- (aanschaf- en bewaarbeleid) en landelijk niveau worden nagestreefd (bewaarbeleid).
- › **Actualiteit:** hoewel een pluriforme collectie niet alleen maar de actuele titels kan omvatten, moet deze wel voldoende actueel zijn. Dit houdt niet alleen in dat deze nieuw verschenen titels omvat, maar ook dat zij aansluit bij actuele thema's. Het is van belang dat collecties zich blijven ontwikkelen zodat gebruikers steeds weer uit nieuwe materialen kunnen kiezen.¹⁹
- › **Vraag:** de collectie moet aansluiten bij de vraag van haar doelgroep, maar een kwalitatief goede collectie kan niet volledig gestuurd worden door gebruikerscijfers. Een bibliotheekorganisatie kan

¹⁶ Zie pagina 3 van het [Ifia/Unesco Manifest](#) en het [antwoord van minister van Engelshoven](#) op de Kamervragen die lid Bosma (PVV) stelde naar aanleiding van het verwijderen van een boek uit de bibliotheek

¹⁷ Zie pagina 2 van het [Ifia/Unesco Manifest](#).

¹⁸ Zie ook pagina 1 van het [Ifia/Unesco Manifest](#)

¹⁹ Zie [De dienstverlening van de openbare bibliotheek: Bronnen voor Beleid](#). Collectiebeleid, pagina 72.

per collectieonderdeel bepalen waar gebruikerscijfers leidend zijn en waar andere afwegingen (zoals pluriformiteit) een belangrijke rol spelen.

Authenticiteit

- › **Authenticiteit:** de collectie van de bibliotheek omvat alleen werken waarvan zij auteursrechtelijk bevoegd is ze uit te lenen aan haar klanten of *onsite* beschikbaar te stellen.

Daarnaast is een goede collectie **aantrekkelijk:** de collectie verkeert in goede staat (ziet er verzorgd uit, is niet kapot en bevat geen spel- en typefouten etc.).

2 COLLECTIE IN CIJFERS

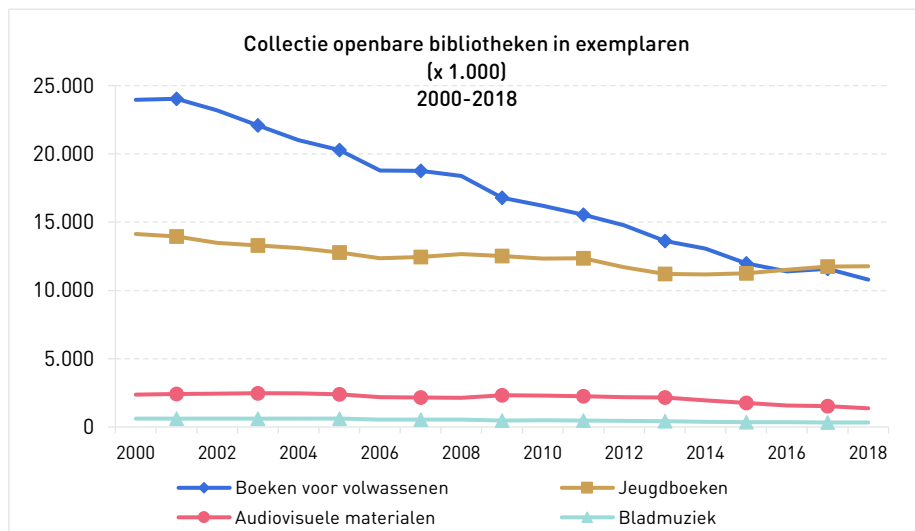
2.1 Collectieomvang

De gezamenlijke collectie van bibliotheken bestond in 2018 uit 24,3 miljoen fysieke exemplaren en nam de afgelopen jaren af.²⁰ Het totaal aantal *unieke* titels in de collectie is nog niet bekend.²¹

Tabel 1: Omvang fysieke collectie 2018

Fysieke collectie	Exemplaren
Boeken voor volwassenen	10.792.463
Fictie	5.896.000
Non-fictie	4.896.000
Jeugdboeken	11.761.000
Fictie	9.047.000
Non-fictie	2.714.000
Audiovisueel	1.367.989
Bladmuziek	330.451
Totaal	24.251.903

Figuur 1: Historie omvang fysieke collectie

De digitale collectie omvatte in 2018 21,6 duizend e-book titels en ruim 2000 Luisterboek titels²² en overige digitale bronnen zoals voorleesfilmpjes, spreekbeurtinformatie, oefenprogramma's, tests van de consumentenbond, boekrecensies en –uittreksels²³.

²⁰ Zie: [De collectie van de openbare bibliotheek](#).

²¹ Informatie over het totaal aantal unieke titels kan alleen via het datawarehouse worden verkregen omdat op deze manier informatie uit verschillende bibliotheeksystemen gecombineerd geanalyseerd kan worden. Doordat op het moment van oplevering van dit Collectieplan de datalevering van de laatste bibliotheken (OBA, alle bibliotheken die gebruik maken van Sambis (bijna alle bibliotheken in Gelderland) en Den Bosch) nog wordt afgerond, is deze informatie nog niet beschikbaar. Deze informatie zal in de loop van 2020 volgen.

²² Zie: [De collectie van de digitale bibliotheek](#). Informatie over de daadwerkelijke aantallen in 2019 komt in 2020 beschikbaar.

²³ Voor een overzicht van de digitale bronnen zie: <https://www.bibliotheek.nl/collectie/digitale-bronnen.html>

Tabel 2: Omvang digitale collectie

Licenties digitale bibliotheek	Daadwerkelijke aantallen				Prognose		
	2015	2016	2017	2018	2020	2021	2022
E-books totaal	10.611	12.299	18.222	21.583	25.000	27.500	29.000
E-books volwassenen	9.718	10.880	16.111	18.984	21.750	23.650	24.650
	6.881	7.067	11.425	13.091			
	2.837	3.813	4.686	5893			
E-books jeugd	893	1.419	2.111	2.599	3.250	3.850	4.350
	788	1.232	1.921	2.278			
	105	187	190	321			
VakantieBieb	66	60	66	62	<i>Nieuwe invulling</i>		
Luisterboeken	-	750	1.212	2.210	3.000	4.000	4.500

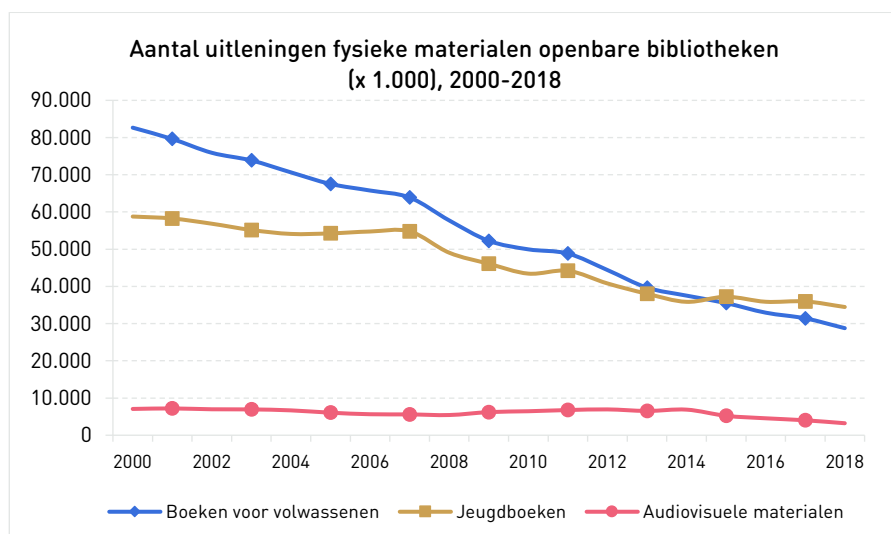
Daarnaast kunnen bibliotheekleden via IBL ook gebruik maken van de collectie van Muziekweb en Universiteitsbibliotheken. De collectie van Muziekweb bestond in 2018 uit circa 600 duizend cd's, 300 duizend lp's, bijna 30.000 muziek-dvd's en 4 duizend film-dvd's.

2.2 Aantal uitleningen

Het aantal uitleningen van fysieke materialen loopt sinds 1999 vrij constant terug; dat geldt voor zowel boeken als voor audiovisuele materialen, voor boeken voor volwassenen als boeken voor jeugd en zowel voor fictie als voor non-fictie boeken. In 2018 werden 66,5 miljoen materialen uitgeleend, waarvan 63,2 miljoen fysieke boeken; circa 6% minder dan in het jaar daarvoor.

Het aantal uitleningen van e-books en digitale luisterboeken is kleiner maar hierin is wel een stijgende lijn te zien. In 2018 steeg het aantal uitleningen van e-books tot 3,5 miljoen uitleningen. Het merendeel van de in 2018 uitgeleende e-books waren boeken voor volwassenen (91%). Ook in het aantal uitleningen van luisterboeken is een stijging te zien. In 2018 werden ruim 1,3 miljoen luisterboeken uitgeleend, ruim 400 duizend meer dan het jaar daarvoor

Figuur 2: Aantal uitleningen fysieke collectie

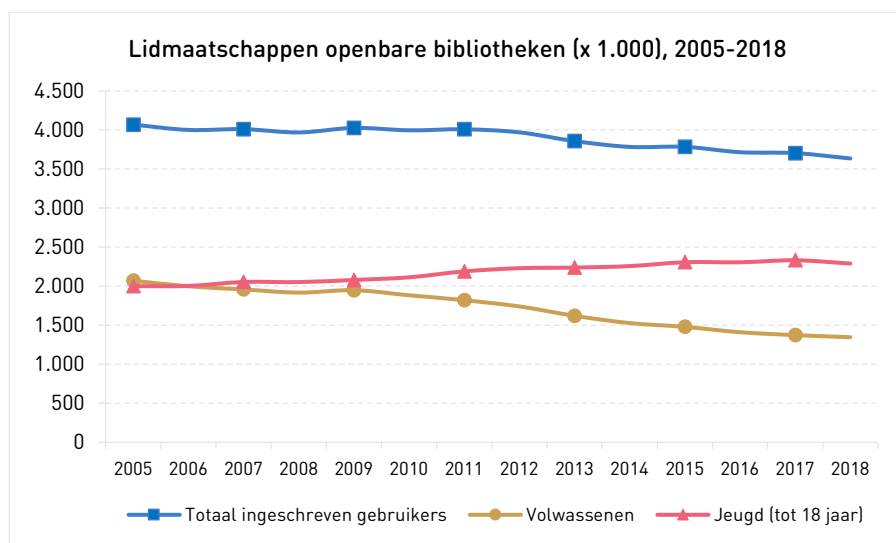
Figuur 3: Aantal uitleningen digitale collectie

Uitleningen digitale bibliotheek	2015	2016	2017	2018
E-books	1.608.815	2.801.970	3.211.940	3.515.936
VakantieBieb	2.255.397	1.912.518	2.223.530	1.709.225
Luisterboeken	171.105	337.851	890.541	1.336.695

2.3 Aantal leden

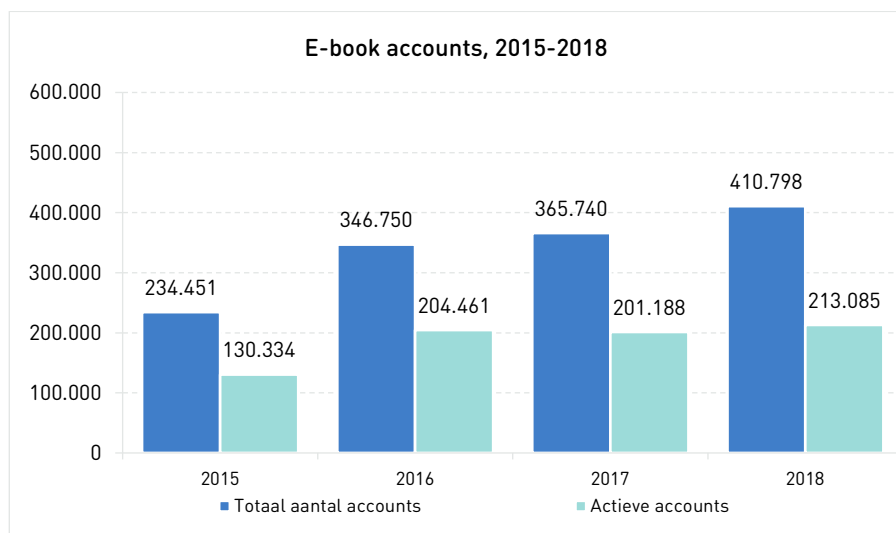
In 2018 telden de 146 Nederlandse openbare bibliotheekinstellingen samen ruim 3,6 miljoen leden. Een op de vijf Nederlanders was in 2018 lid van de openbare bibliotheek. 2,3 miljoen leden hiervan is jonger dan 18 jaar (circa 63%). Zeven op de tien kinderen waren in 2018 lid van de openbare bibliotheek, tegenover één op de tien volwassenen.

Figuur 4: Aantal leden lokale bibliotheek

In 2018 hadden bij 411 duizend mensen een e-book account. Van alle e-book accounts kan 51% worden aangemerkt als actief, met minimaal één uitlening in de afgelopen 12 maanden. Bijna alle leden met e-book accounts zijn tevens lid van een lokale bibliotheek (96%).

Figuur 5: Aantal e-book accounts

2.4 Interbibliothecair leenverkeer

Materialen die niet aanwezig zijn bij een lokale bibliotheek, maar wel elders in Nederland in de collectie, kunnen aangevraagd worden door bibliotheekleden. Deze materialen worden dan geleverd door een bibliotheek binnen de provincie, of als het daar niet is door een bibliotheek elders in het land, of door Muziekweb (met name voor Cd's en een kleiner aantal Dvd's). Dit wordt aangeduid als interbibliothecair leenverkeer (IBL).

Aantal ontvangen aanvragen

In 2018 ontvingen bibliotheken circa 1,4 miljoen materialen van andere bibliotheken en 140 duizend materialen van Muziekweb. Het grootste aandeel van de aanvragen werd door de bibliotheken binnen de provincie afgehandeld.

De aanvragen die vanuit een andere provincie werden ontvangen werden voor het grootste deel door openbare bibliotheken (circa 37 duizend aanvragen) en door een kleiner deel universiteitsbibliotheken geleverd (circa 5000 ontvangen aanvragen).

Tabel 3: Aantal ontvangen aanvragen²⁴

Provincie	Totaal	binnen de provincie	van een andere provincie ²⁵	van Muziekweb
Drenthe	169.259	164.226	1.303	3.730
Flevoland	50.650	48.543	1.190	917
Friesland	93.301	89.798	2.312	1.191
Gelderland	182.371	161.674	7.005	13.692
Groningen	116.301	98.397	1.897	16.007
Limburg	53.862	47.284	1.819	4.759
Noord-Brabant	37.688	25.250	4.458	7.980
Noord-Holland	168.861	129.802	4.866	34.193
Overijssel	265.616	256.337	6.593	2.686
Utrecht	71.082	58.923	3.123	9.036
Zeeland	99.755	94.744	1.479	3.532
Zuid-Holland	258.986	211.873	4.164	42.949
Totaal	1.567.732	1.386.851	40.209	140.672

Uitleningen via IBL t.o.v. het totaal aantal uitleningen

Het IBL betreft slechts een klein deel van het totaal aantal uitleningen van openbare bibliotheken. Van alle 66,5 miljoen uitleningen werd in 2018 in totaal 98% uit de collectie van de eigen bibliotheekorganisatie afgehandeld en 99,9% werd binnen de provincie en met de collectie van

²⁴ Zie: [Interbibliothecair leenverkeer](#).

²⁵ De aanvragen bij een andere provincie zijn inclusief leveringen uit universiteitsbibliotheken.

Muziekweb afgehandeld. Voor slechts 0,1% van het totaal aantal uitleningen werd gebruik gemaakt van collecties van bibliotheken buiten de provincie.

Tabel 2: Percentages uitleningen IBL

Provincie	Totaal aantal uitleningen inclusief IBL	Uitleningen binnen organisatie	Uitgeleend binnen provincie	Uitgeleend binnen provincie en Muziekweb
Drenthe	2.344.834	92,8%	99,8%	99,9%
Flevoland	1.634.086	96,9%	99,9%	99,9%
Friesland	3.006.414	96,9%	99,9%	99,9%
Gelderland	9.844.826	98,1%	99,8%	99,9%
Groningen	2.954.775	96,1%	99,4%	99,9%
Limburg	3.157.878	98,3%	99,8%	99,9%
Noord-Brabant	9.031.659	99,6%	99,9%	100,0%
Noord-Holland	9.137.605	98,2%	99,6%	99,9%
Overijssel	6.439.601	95,9%	99,9%	99,9%
Utrecht	5.340.001	98,7%	99,8%	99,9%
Zeeland	1.540.477	93,5%	99,7%	99,9%
Zuid-Holland	12.104.609	97,9%	99,6%	100,0%
Totaal	66.536.765	97,6%	99,7%	99,9%

3 AFSPRAKEN

In dit hoofdstuk zijn afspraken opgenomen met betrekking tot de rolverdeling/collectiebeleid in het netwerk (paragraaf 4.1) en met betrekking tot specifieke thema's (4.2) en –collecties (4.3). De afspraken kennen vier gradaties:

- **Wettelijke taak:** deze afspraken hebben betrekking op de wettelijke verantwoordelijkheid die de betreffende partij met betrekking tot collectie heeft.
- **Norm/ monitoren:** deze afspraken betreffen normen waar de collectie aan moet voldoen. Hier is vanuit het Gezamenlijk Collectieplan alleen actie op nodig wanneer de normen niet worden behaald.
- **In uitvoering:** dit betreft afspraken die al in het uitvoering zijn en waar vanuit het gezamenlijk collectieplan geen directe actie of aansturing op nodig zal zijn. De verantwoordelijkheid voor deze afspraken ligt bij de betreffende partij uit het netwerk.
- **Actie nodig:** de afspraken in deze categorie zijn nieuw in het collectieplan en vragen om directe actie die vanuit het Gezamenlijk Collectieplan door de KB -in samenwerking met de betreffende netwerkpartners- zal worden gecoördineerd.

Deze gradaties zijn van belang bij de uitvoering en geven focus aan de (net)werkagenda bij het collectieplan. Omdat ze echter een goed beeld geven van de omvang en haalbaarheid van het collectieplan zijn ze ook hier al in opgenomen.

3.1 Rolverdeling/Collectiebeleid in het netwerk

In deze paragraaf worden de verantwoordelijkheden en afspraken beschreven per laag uit het openbaar bibliotheeknetwerk: de lokale bibliotheken (verenigd in de branchevereniging VOB), provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's, verenigd in de landelijke Stichting POI's Nederland (SPN)) en de Koninklijke Bibliotheek.

Naast deze drie lagen zijn er nog twee partijen die een belangrijke rol spelen in de landelijke beschikbaarheid van collecties voor klanten van de openbare bibliotheek. Ten eerste de Stichting Pluscollecties waarin lokale bibliotheken en POI's die een collectie hebben die van landelijk belang is, zijn verenigd. Ten tweede de CDR/Muziekweb die voor landelijke doeleinden een collectie muziekdragers (inclusief bijbehorende informatiefunctie) onderhoudt. Ook de verantwoordelijkheden en afspraken met betrekking tot deze partijen worden hieronder beschreven.

A. Lokale bibliotheken

Lokale bibliotheken blijven verantwoordelijk voor hun eigen collectiebeleid, binnen de kaders van dit collectieplan. Door met elkaar een aantal normen af te spreken voor lokale collecties zorgen we er voor dat deze voldoende kunnen voldoen aan de lokale klantvraag, maar ook aan het gehele netwerk beschikbaar worden gesteld.

De normen zijn gebaseerd op de huidige collectiepraktijk (zie hoofdstuk 3: Collectie in cijfers) en hebben als doel de kwaliteit en de dienstverlening rondom de collecties voor de klant te kunnen blijven garanderen. Op basis van deze uitgangspunten maken we de volgende afspraken:

Tabel 4: Afspraken lokale bibliotheken

Afspraken lokale bibliotheken	Status
1. Op grond van de Wsob is elke deelnemer aan het netwerk onderdeel van het interbibliothecair leenverkeer (IBL). Dit betekent dat <i>alle</i> bibliotheken de eigen bibliotheekcollectie <i>integraal</i> vind- en beschikbaar maken via de gezamenlijke catalogus (de NBC+) en IBLV.	<ul style="list-style-type: none"> • Wettelijke taak • Is in uitvoering
2. Elke lokale bibliotheek is in staat om minimaal 95% van de fysieke (klant)vraag uit het eigen verzorgingsgebied af te handelen op basis van de eigen collectie. Deze norm is richtinggevend voor het lokale collectieplan en –budget en dient te worden nagestreefd met behulp van een kwalitatief goede collectie die aansluit bij de lokale klantvraag, en niet met hoge aanvraagtarieven.	<ul style="list-style-type: none"> • Norm/Monitoren • Is in uitvoering
3. Lokale bibliotheken saneren en vervangen jaarlijks minimaal 10% van hun reguliere collectie.	<ul style="list-style-type: none"> • Norm/Monitoren • Is in uitvoering
4. Ten behoeve van het eigen verzorgingsgebied hanteert elke lokale bibliotheek voor de nieuw verworven titels een zogenaamde ‘Time Window’ (tijdvenster) van ten hoogste drie maanden.	<ul style="list-style-type: none"> • Norm/Monitoren • Is in uitvoering
5. Lokale bibliotheken zijn verenigd in de VOB. De VOB en KB maken afspraken over de wijze waarop besluitvorming naar aanleiding van onderhavig Gezamenlijk Collectieplan in afstemming met lokale bibliotheken wordt ingeregeld.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie

B. POI's /SPN

De POI's vormen een cruciale schakel in het bibliotheekstelsel en kunnen op grond van zowel hun wettelijke taken als hun expertise een belangrijke bijdrage leveren aan de collectiekracht van het netwerk en de verbetering van de dienstverlening. Dit doen zij op de volgende manier:

Tabel 5: Afspraken POI's/ SPN

Afspraken POI's/SPN	Status
6. POIs verzorgen vanuit hun wettelijke taak het interbibliothecair leenverkeer (IBL). Zij monitoren dit ook met behulp van gegevens van de KB.	<ul style="list-style-type: none"> • Wettelijke taak • Is in uitvoering
7. POI's met een collectie die van belang is voor het landelijk IBL nemen deel aan de Stichting Pluscollecties.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
8. SPN neemt vanwege haar verantwoordelijkheid in de landelijke beschikbaarheid van collecties deel aan de Stichting Pluscollecties. Zij	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering • Vraagt actie

Afspraken POI's/SPN	Status
monitort de beschikbaarheid (zie afspraak 6) van collecties en beheert het clearinghouse voor de verrekening van tarieven voor landelijk leveren.	
9. De POI's stimuleren en coördineren de afstemming van collecties van bibliotheekvoorzieningen binnen de provincie. Bijvoorbeeld door middel van de (vorming van) provinciale collectieteams en het opstellen van een provinciaal collectieplan.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
10. Van alle provinciale uitleningen moet 99,9% uit de provinciale collectie kunnen worden afgehandeld. POI's monitoren dit binnen hun provincie.	<ul style="list-style-type: none"> • Norm/Monitoren
11. Vanuit haar wettelijke verantwoordelijkheid voor innovatie ondersteunen de POI's de lokale bibliotheken bij collectiebeleid, strategie en de collectie-innovatie.	<ul style="list-style-type: none"> • Wettelijke taak • Is in uitvoering

C. CDR/Muziekweb

Meer en meer lokale bibliotheken bouwen hun fysieke muziekcollecties af. Klanten die een muziek cd willen lenen maken daarom vaak via IBL gebruik van de collectie van CDR/Muziekweb.

Kader 1: CDR/Muziekweb als aanbieder en gids van de muziek

CDR/ Muziekweb als aanbieder en gids van muziek

De CDR/Muziekweb heeft voor muziek een landelijke functie in het openbaar bibliotheekstelsel. De collectie omvat zowel primaire bronnen als secundaire bronnen. Met deze combinatie van primaire en secundaire bronnen is Muziekweb niet alleen een aanbieder van muziek maar vervult zij ook een gidsfunctie.

- › **Primaire bronnen:** de primaire bronnen bestaan uit een grote collectie fysieke muziekdragers, digitale fragmenten van 30 seconden van alle tracks voor thuisgebruik, links naar streamingsdiensten om de muziek volledig te beluisteren en de mogelijkheid om deze binnen de muren van bibliotheek via de website van Muziekweb volledig te beluisteren.
- › **Secundaire bronnen:** De secundaire bronnen bestaan uit een grote collectie online beschikbare informatie over muziek. Informatie over pop, klassiek, jazz en wereldmuziek en verdiepende en toegankelijke stukken over tal van muzikale onderwerpen, geschreven door inhoudelijke experts.

Vanwege haar landelijke collectiefunctie is de CDR naar aanleiding van een afspraak uit het vorige collectieplan betrokken bij de herijking van de plusfunctie en deelnemer geworden aan het landelijke

werkverband voor bibliotheken met een collectie die van belang is voor het landelijk IBL. Hiermee is er echter geen structurele financiering geregeld voor de CDR.

De CDR is financieel afhankelijk van een drietal niet structurele geldstromen binnen het openbaar bibliotheekstelsel. De CDR ontvangt van bibliotheken vergoedingen voor de IBL leveringen. Deze vergoedingen voorzien echter alleen in de handlingskosten van deze leveringen en lopen door het dalende aantal uitleningen bovendien terug. Daarnaast ontvangt de CDR via de KB-inkoopcommissie een bijdrage voor Muziekweb en hieraan gerelateerd een bijdrage van OCW die zij eveneens via de KB ontvangt. Omdat er ook vanuit de erfgoedlijn geen (structurele) financiering voor de CDR is, staat het voortbestaan van de CDR sterk onder druk.

Over de rol van de CDR in het openbaarbibliotheekstelsel maken we de volgende afspraken:

Tabel 6: Afspraken CDR/ Muziekweb

Afspraken CDR/ Muziekweb	Status
12. De CDR neemt vanwege zijn landelijke collectiefunctie deel aan het landelijk werkverband.	• Is in uitvoering
13. De CDR gaat in overleg met de KB en het ministerie op zoek naar structurele financiering voor haar taken binnen en buiten het openbare bibliotheekveld in relatie tot de visie op muziek (afpraak 49).	• Vraagt actie

D. Stichting Pluscollecties

In Nederland zijn ongeveer 30 openbare bibliotheken die, vanwege hun brede titelaanbod (vanaf ca. 80.000 titels) een belangrijke rol spelen in het landelijke leenverkeer: zij verzorgen relatief veel landelijke leveringen. Dit geldt ook voor POI's met een grote provinciale achtergrondcollectie en bibliotheekvoorzieningen met een specialistische collectie zoals de CDR (audio) en Musidesk (bladmuziek). Deze bibliotheekvoorzieningen vormen, samen met de SPN, een landelijk werkverband: de Stichting Pluscollecties.

Deze stichting is een uitbreiding van de Stichting Plusbibliotheken die naar aanleiding van een aantal afspraken uit het vorige collectieplan en de herijking van de plusfunctie is heringericht.

De herijking van de Plusfunctie

Toen het vorige collectieplan werd opgesteld was de PLUSfunctie belegd bij 14, doorgaans grotere, lokale bibliotheken die een specifiek wetenschapsdomein op HBO+ niveau collectioneren: de PLUSbibliotheken. Samen met de CDR waren zij binnen het openbaar bibliotheekstelsel de enige leveranciers in het landelijk IBL-circuit. De plusbibliotheken werden hier eerst vanuit het rijk en later vanuit de provincies voor gefinancierd, deze subsidiering is echter grotendeels weggevallen. Omdat vanuit het klantperspectief een op het netwerk ingerichte, brede PLUSfunctie voor fictie én non-fictie wenselijk is, moest de PLUSfunctie worden herzien waarbij de financiële borging een belangrijk aandachtspunt was. In mei 2018 is het nieuwe beleidskader voor landelijke (plus) collecties inclusief uitvoeringsagenda¹ vastgesteld door de KB. Dit nieuwe beleidskader kent de volgende uitgangspunten:

- › **Landelijk levering via IBL:** Niet meer alleen de plusbibliotheken, maar alle bibliotheken en POI's gaan via de nieuwe IBL-voorziening (IBL-V) landelijk leveren.
- › **Plusbibliotheken collectioneren niet meer speciaal voor het landelijk IBL:** De plusbibliotheken zullen geen collecties op HBO+ meer samenstellen voor het landelijk IBL.
- › **Organisatie via landelijk werkverband:** t.b.v. de organisatie wordt de Stichting Plusbibliotheken uitgebreid naar een werkverband van ongeveer 30 bibliotheken met een grote of anderszins van landelijk belang zijnde collectie.
- › **Financieringsmodel:** t.b.v. de financiering wordt een clearinghouse ingericht. Via dit clearinghouse ontvangt de leverende bibliotheek een vergoeding van de vragende bibliotheek.

De taken van het werkverband en de uitgangspunten van het clearinghouse zijn vastgelegd in de *Aanpak landelijke beschikbaarheid van collecties*²⁶. Op basis van deze notitie maken we de volgende afspraken over de Stichting Pluscollecties:

Tabel 7: Afspraken Stichting Pluscollecties

Afspraken Stichting Pluscollecties	Status
14. Bibliotheken en POI's met een collectie die belangrijk is voor het landelijk IBL vormen gezamenlijk een landelijk werkverband: de Stichting Pluscollecties.	• Is in uitvoering

²⁶ Zie: [Nieuwe aanpak landelijke beschikbaarheid bibliotheekcollecties](#).

Afspraken Stichting Pluscollecties	Status
15. SPN neemt deel aan dit werkverband vanwege haar verantwoordelijkheid voor het IBL en de monitoring van de beschikbaarheid van collecties. Daarnaast beheert zij ook het clearinghouse.	• Is in uitvoering
16. De KB ondersteunt de Stichting Pluscollecties met een beleidsadviseur collectieplan.	• Is in uitvoering
17. De Stichting Pluscollecties voert de taken uit zoals omschreven in de aanpak landelijke beschikbaarheid van collecties en bepaalt, na raadpleging VOB, de B2B tarieven voor de landelijke leveringen.	• Is in uitvoering
18. Alle bibliotheken – ook zij die niet deelnemen aan het werkverband-ontvangen voor landelijke leveringen het door de Stichting Pluscollecties vastgestelde tarief. Deze worden periodiek verrekend uitgekeerd via een clearinghouse.	• Is in uitvoering

E. Koninklijke Bibliotheek (KB)

In relatie tot het collectiebeleid voor openbare bibliotheken vallen de taken van de KB onder te verdelen in drie domeinen: haar verantwoordelijkheden voor de landelijke IBL-voorziening (IBLV), haar verantwoordelijkheid voor de landelijke digitale openbare bibliotheek (LDOB) en haar specifieke verantwoordelijkheden in het kader van onderliggend collectieplan.

De komende jaren zal er bijzondere aandacht zijn voor het monitoren van de (diversiteit) van de collectie. Doordat in 2020 alle bibliotheken op het Datawarehouse zijn aangesloten is het voor het eerst mogelijk om de samenstelling en het gebruik van de collectie op landelijk niveau diepgaander te analyseren. Op basis van de resultaten van deze analyse/monitoring zal samen met netwerkpartners worden gekeken welke eventuele vervolgacties nodig zijn.

Hierover maken we de volgende afspraken:

Tabel 8: Afspraken KB

Afspraken KB	Status
19. In de paragraaf over de lokale bibliotheken is afgesproken dat alle bibliotheken hun collecties voor de klanten vind- en beschikbaar stellen via de NBC+ en IBLV. De KB bevordert dat alle bibliotheken hun collecties beschikbaar stellen voor het netwerk via (landelijk) IBL, de KB stemt de IBL-voorziening zo goed mogelijk af op de dagelijkse collectiepraktijk van bibliotheken en een klantvriendelijke vraagafhandeling.	• Wettelijke taak
20. De KB is, nadat het collectieplan definitief is vastgesteld, verantwoordelijk voor de totstandkoming van een uitvoeringsagenda en adequaat communicatietraject.	• Is in uitvoering
21. Als vaststellende en coördinerende partij monitort de KB <i>alle</i> afspraken die in het collectieplan zijn gemaakt.	• Is in uitvoering
22. De KB verricht periodiek klant- en trendonderzoek en zal via het Datawarehouse actief de samenstelling, diversiteit en het gebruik van de collectie van openbare bibliotheekvoorzieningen monitoren.	• Is in uitvoering

Afspraken KB	Status
23. De KB is verantwoordelijk voor een tijdige voorbereiding van de evaluatie van het collectieplan eind 2022.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie
24. De KB is verantwoordelijk voor de inkoop en het van context voorzien van e-content namens de openbare bibliotheken binnen de kaders van onderliggend collectieplan. De openbare bibliotheken blijven zelf verantwoordelijk voor de inhoudelijke selectie.	<ul style="list-style-type: none"> • Wettelijke taak
25. De KB-inkoopcommissie stelt jaarlijks – binnen de kaders van onderliggend collectieplan - een jaarplan e-content op dat zij ter akkoord voorlegt aan de ledenvergadering van de VOB. In dit jaarplan staan de doelstellingen, uitgangspunten en de inhoud van het basispakket e-content voor het betreffende jaar benoemd.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
26. KB, het openbaar bibliotheekstelsel en de NBD voeren het gesprek over de toekomst van metadata.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie

3.2 Specifieke thema's

A. Relatie collectie en programmering

De collectie en programmering leveren gezamenlijk een bijdrage aan de bibliotheek. Onderstaand kader geeft op basis van de visie (paragraaf 2.3) weer hoe deze verbinding gelegd kan worden.

Kader 3: Visie op de verbinding tussen collectie en programmering

Visie: verbinding tussen collectie en programmering

- › **Leesbevordering:** door het bevorderen van lezen via landelijke programma's Boekstart en de Bibliotheek *op school* of via lokale leesbevorderingsactiviteiten
- › **Ontwikkelen van vaardigheden:** Door het organiseren van activiteiten die mensen helpen bij de ontwikkeling van vaardigheden die nodig zijn om gebruik te maken van bronnen van informatie (basisvaardigheden, informatievaardigheden, mediawijsheid)
- › **Organiseren van activiteiten bij de collectie:** door de collectie als inspiratiebron te gebruiken voor de keuze van een thema voor lokale activiteiten
- › **Collectie als verdieping bij activiteiten:** door bij activiteiten over een bepaald thema relevante bronnen uit de collectie aan te bieden en te presenteren
- › **Ondersteunen van lokale community's:** Door lokale community's die zich met een bepaald thema bezig te houden te ondersteunen met relevante bronnen uit de collectie. De kennis die in community's ontstaat kan ook weer worden toegevoegd aan de collectie.

Het organiseren van activiteiten bij de collectie, het inzetten van de collectie bij activiteiten en het ondersteunen van lokale community's met relevante bronnen, zijn onderwerpen die nog verder doorontwikkeld kunnen worden. Het op deze manier versterken van de relatie tussen de thematische programmering en de collectie kan het effect van beiden voor de klant versterken.

De Stichting Pluscollecties heeft naar aanleiding van de afspraken uit het vorige collectieplan een aantal taken op het gebied van de landelijke beschikbaarheid van collecties (zie paragraaf 4.1). Deze stichting zet zich ook graag in om de verbinding tussen collectie en thematische programmering te versterken. Hierover maken wij de volgende afspraken:

Tabel 9: Afspraken collecties en programmering

Afspraken relatie collectie en programmering	Status
27. Stichting Pluscollecties start proeftuinen voor de (door)ontwikkeling van activiteiten gericht op de relatie tussen collectie en programmering. Kennis hierover wordt gedeeld op Biebtobieb, zodat ook andere bibliotheken hiervan kunnen profiteren en ervaringen kunnen delen.	• Vraagt actie
28. KB en Stichting Pluscollecties starten proeftuinen waar de digitale collectie (interne en externe bronnen) aansluit op de thematische programmering.	• Vraagt actie
29. De KB, POIs en de Stichting Pluscollecties verkennen (in overleg met de NBD), hoe metadata van collecties ook kan worden toegepast ten behoeve van programmering	• Vraagt actie

B. Relatie fysieke en digitale collectie

Deze paragraaf gaat over relatie en de afstemming tussen de fysieke en de digitale collectie. In lijn met de visie (paragraaf 2.2.) moeten de fysieke en de digitale collectie als één worden gezien en gezamenlijk bijdragen aan de bibliotheekfunctie. Voor de klant van de bibliotheek zijn zowel de fysieke als digitale collectie van belang.

Voor een deel bestaat de digitale collectie uit bronnen die alleen een digitale vorm kennen. Denk aan databanken, recensies, voorleesfilmpjes en oefenprogramma's basisvaardigheden. Voor een ander deel bestaat deze collectie uit titels die ook in fysieke vorm in de lokale bibliotheek aanwezig zijn: e-books en luisterboeken. Afstemming van de fysieke collectie op de groeiende e-book collectie kan efficiency voordeel op leveren voor de bibliotheek en de klant.

Een e-book is echter geen vervanger van de fysieke variant van de titel. Het is een andere aanbestedingsvorm van een titel die, met name vanwege de het gemak van de directe beschikbaarheid, aansluit bij de wensen van een nog relatief kleine, maar groeiende doelgroep.

Gebruik en beschikbaarheid van de fysieke en digitale boekencollectie

- › **5% van totaal aantal boekuitleningen is digitaal:** Het overgrote deel van de klanten verkiest op dit moment de fysieke verschijningsvorm. In 2018 was 5% van het totaal aantal uitleningen van boeken een e-book. Ook in de boekenverkoop zien we een soortgelijke verhouding: het aandeel van e-books in de totale boekverkoop was in 2018 7,5%.
- › **Actuele titels eerst fysiek dan digitaal beschikbaar:** Ook is het van belang om hierbij te beseffen dat actuele titels vrijwel altijd eerder als fysieke uitgave in de lokale bibliotheek kunnen worden aangeboden dan als e-book in de Online bibliotheek. In het e-lending convenant is afgesproken dat uitgeverij hun best doen om een e-book zo snel mogelijk nadat dit op de markt is gekomen, maar uiterlijk binnen 6 tot 12 maanden, met een uitleenlicentie aan te bieden aan de online Bibliotheek. Hoewel er hierdoor veel meer actuele titels beschikbaar komen in de online Bibliotheek, is een titel door andere juridische afspraken vaak toch een stuk sneller als fysiek boek beschikbaar voor de bibliotheek.

Rekening houdend met de verschillen in het gebruik en beschikbaarheid van de fysieke en digitale collectie (zie bovenstaand kader), heeft een werkgroep naar aanleiding van het vorige collectieplan advies uitgebracht over hoe de fysieke collectie op de e-book collectie kan worden afgestemd.²⁷ Onderstaand kader vat dit advies samen.

²⁷ Zie: <https://www.biebtobieb.nl/do/page?id=26740-70616765>

Afstemming van de fysieke op de digitale collectie

- › **Minder dubbele exemplaren van een titel aanschaffen:** wanneer er (bijvoorbeeld door het gebruik in de programmering of bij leesclubs) veel vraag naar een titel is kan een bibliotheek in plaats van meerdere fysieke exemplaren aan te schaffen de klant wijzen op het e-book. Zo bespaart de bibliotheek budget en ruimte die kunnen worden ingezet voor een meer diverse collectie of activiteiten.
- › **Minder reserveringen en IBL:** bij veel gevraagde titels kan het gebruik van e-books ook leiden tot kortere reserveringslijsten van fysieke exemplaren en minder IBL. Ook voor minder gevraagde titels die niet meer in elke lokale bibliotheek aanwezig zijn kan op deze manier een afname in het IBL worden gerealiseerd. Hierdoor wordt geld bespaard en heeft de klant sneller toegang tot een titel.
- › **Minder herdrukken van oudere titels:** Als oudere titels ook in digitale vorm aanwezig zijn is het niet meer noodzakelijk om deze titels fysiek te vervangen. Dat scheelt tijd en geld bij het collectioneren, dat aan andere voor de klant interessante titels kan worden besteed.
- › **Minder bewaren van longtail:** als oudere (long-tail) titels digitaal beschikbaar zijn, hoeven ze niet in iedere vestiging bewaard te worden. Daarmee creëert de bibliotheek ruimte voor andere titels en/of activiteiten.

Voor deze afstemming is het van belang dat de klant zowel in de bibliotheek als in de catalogus wordt geattendeerd op de digitale collectie. Ook voor de collectioneur is het van belang om tijdens het bestelproces van de fysieke collectie inzicht te hebben in de digitale beschikbaarheid van titels.

Op basis van deze conclusies maken we de volgende afspraken:

Tabel 10: Afspraken relatie fysiek-digitaal

Afspraken relatie fysiek-digitaal	Status
30. Voor de boekencollectie wordt zoveel mogelijk 'multichannel' benadering gehanteerd: de klant kan kiezen in welke vorm hij of zij een titel wil gebruiken: fysiek, als e-book of als luisterboek.	• Norm/Monitoren
31. Uitzondering op de multichannel benadering zijn de weinig gevraagde materialen die niet in elke lokale bibliotheek aanwezig zijn. Hier heeft het digitale scenario de voorkeur.	• Norm/Monitoren

Afspraken relatie fysiek-digitaal	Status
32. De KB onderzoekt, implementeert en bevordert digitale alternatieven voor het fysiek IBL.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering • Vraagt actie
33. Via de landelijke catalogus wordt de klant via de 'ook beschikbaar als' functie al op alle verschillende (fysiek en digitaal) verschijningsvormen van een titel geattendeerd. ²⁸ De KB bevordert dat deze mogelijkheid ook door beheerders van lokale catalogus pagina's kan worden overgenomen.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
34. De KB onderzoekt hoe de digitale collectie (e-books en DBNL) zichtbaar kan worden gemaakt in de bestelmodule in het ILS voor openbare bibliotheken.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie
35. De KB verkent met openbare bibliotheken hoe de digitale collectie ook beter zichtbaar kan worden gemaakt in de lokale bibliotheek vestigingen.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering

C. Jeugd

Gezien de dalende leesvaardigheden van kinderen (zie onderstaand kader) zal er de komende jaren nog sterker wordt ingezet op programma's die de leesmotivatie en het leesplezier bij kinderen en jongeren vergroten.

Kader 6: Dalende leesvaardigheden en oproep tot leesoffensief²⁹

Dalende leesvaardigheid en oproep tot leesoffensief

In december 2019 riepen de ministers van Engelshoven en Slob op tot een leesoffensief. Aanleiding voor het offensief is het uitgebrachte advies van de Onderwijsraad en Raad voor cultuur¹ en de constatering dat de leesmotivatie en het leesplezier van kinderen daalt en dat dit invloed heeft op de leesvaardigheid. Deze bevindingen werden bevestigd in de resultaten van het PISA onderzoek uit 2018 waaruit bleek dat kwart van de 15-jarigen in Nederland niet leesvaardig genoeg is om goed te kunnen functioneren in de maatschappij.

Bij dit leesoffensief horen ook passende jeugdcollecties, zowel in het fysieke als het digitale domein. Hierover maken we volgende afspraken:

Tabel 11: Afspraken Jeugd

Afspraken jeugd	Status
36. Lokale bibliotheken verdisconteren de doelgroep jeugd expliciet in hun collectiebeleid en in de daarmee verbonden dienstverlening. De POI's ondersteunen hen hierin.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering

²⁸ Zie bijvoorbeeld: <https://www.bibliotheek.nl/catalogus/titel.357539168.html/het-stenen-bruidsbed/>

²⁹ Zie nieuwsbericht Rijksoverheid: [Ministers roepen op tot leesoffensief](#) en het nieuwsbericht van o.a. Stichting Lezen n.a.v. de resultaten van het PISA onderzoek: [Urgentie inzetten op leesmotivatie in het onderwijs hoog](#)

Afspraken jeugd	Status
37. Als vervolg op het onderzoek naar jeugdcollecties voor kinderen van 0-12 jaar ³⁰ laat de KB ook een onderzoek uitvoeren naar de jeugdcollecties voor de doelgroep 12-18 jaar. De resultaten van beide onderzoeken worden aangeboden onder de Bouwstenen voor lokaal collectiebeleid zodat deze kunnen worden verdisconteert in lokale collectiebeleidsplannen.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
38. De KB-inkoopcommissie zal in de Jaarplannen e-content extra aandacht blijven besteden aan de doelgroep jeugd. Deze intensivering moet onder meer leiden tot een digitaal collectieaanbod dat in overeenstemming is met de ledenaantallen.	<ul style="list-style-type: none"> • Norm/monitoren
39. De KB ontwikkelt – in relatie tot het Voorkeursmodel dBos- een prototype dat het eenvoudiger maakt de digitale collectie binnen de Bibliotheek <i>op school</i> in te zetten.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie

D. Collectiekennis- en expertise

Er is behoefte aan kennis over collectioneren en collecties onder met name twee verschillende doelgroepen: de collectioneur en de medewerkers in de frontoffice (publieksdiensten). Een groot deel van de huidige collectioneurs gaat de komende jaren met pensioen. Om er voor te zorgen dat kennis over het vak collectioneren beschikbaar blijft is er behoefte aan kennisdeling over collectioneren anno 2020. Om er voor te zorgen dat de klant goed geholpen wordt bij het vinden van informatie of andere bronnen is het van belang dat frontofficemedewerkers (zowel betaalde krachten als vrijwilligers) voldoende kennis hebben over de collectie die zij in huis hebben, de collectie van de LDOB en van externe bronnen.

Tabel 12: Afspraken collectiekennis en- expertise

Afspraken collectiekennis en -expertise	Status
40. SPN en KB ontwikkelen en implementeren samen met collectiespecialisten een cursus/ kenniscircl voor collectioneurs aan de hand van de bouwstenen voor lokaal collectiebeleid. POI's zorgen voor de implementatie hiervan binnen de provincie.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie
41. SPN en KB maken in relatie tot de Bibliotheekcampus een plan van aanpak met betrekking tot collectiekennis voor frontofficemedewerkers. POI's zorgen voor de implementatie hiervan binnen de provincie.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie

³⁰ Zie nieuwsbericht KB: [Onderzoek naar jeugdcollecties op bibliotheken en scholen](#)

E. Financieel

De beoogde transformatie van de klassieke uitleenfunctie vraagt om een monitoring van de financiële middelen die bibliotheken inzetten voor de klassieke uitleenfunctie in relatie tot de andere functies.

Tabel 13: Afspraken financieel

Afspraken financieel	Status
42. In het kader van de Wsob gegevenslevering worden de kosten en baten van bibliotheken gemonitord. De klassieke uitleenfunctie, bestaande uit zowel mediakosten als personele inzet, krijgt in deze monitoring expliciet aandacht. Deze monitoring houdt rekening met de afspraken van het gezamenlijk collectieplan.	<ul style="list-style-type: none">• Is in uitvoering

3.3 Specifieke collecties

Veel gevraagde titels worden door elke bibliotheek voor hun eigen klanten in hun collectie opgenomen. Hier zijn geen landelijke afspraken voor nodig. Er zijn echter enkele specifieke collectieonderdelen die niet in elke lokale bibliotheek aanwezig zijn en/of die steeds meer digitaal invulling krijgen. Voor deze collectieonderdelen zijn landelijke afspraken zinvol. Hieronder komen deze afspraken aan bod voor de volgende collectie onderdelen: informatief, audiovisueel, longtail, erfgoed en 'special needs'.

A. Informatief (HBO+ en digitaal)

In lijn met de visie en kernfuncties is het toegang bieden tot en het helpen vinden van informatie een belangrijke taak van de bibliotheek. Elke lokale bibliotheek heeft hiervoor een fysieke informatieve collectie in huis die wordt samengesteld op basis van de lokale klantvraag.

Binnen deze collecties vormen de collecties op HBO+/Wetenschappelijk niveau een bijzonder aandachtsgebied. Omdat niet alle bibliotheken zo'n collectie in huis hebben en deze ook niet volledig via bibliotheekleveranciers kunnen worden aangeschaft, is kennisuitwisseling op landelijk niveau hierover zinvol.

Collectie op HBO+/wetenschappelijk niveau

- › **Fysieke HBO+ collecties:** fysieke collecties op HBO+ niveau worden door bibliotheken voor hun eigen werkgebied samengesteld. Uitzondering hierop zijn de Bibliotheek Rozet en ZB| Planbureau en Bibliotheek van Zeeland die hierin een provinciale taak hebben voor alle klanten van bibliotheken in de provincies Gelderland en Zeeland.

De vraag naar dit type informatie leeft niet onder alle klanten van de openbare bibliotheek. In de praktijk zijn het daarom met name de grote (stads) bibliotheken die een fysieke collectie voor deze doelgroep onderhouden. Klanten van kleinere bibliotheken kunnen via IBL van deze collecties gebruik maken. Omdat collecties op HBO+ niveau vaak niet volledig via bibliotheekleveranciers kunnen worden aangeschaft, is het onderhouden van zo'n collectie een specialistische taak. Door het uitwisselen van kennis en informatie kunnen collectioneers hun expertise op dit gebied vergroten en met deze collecties nog beter aansluiten op de wensen van deze specifieke doelgroep.

- › **Digitale wetenschappelijke bronnen:** naast fysieke collecties is er een groot aantal wetenschappelijke digitale bronnen (e-books, tijdschriften) waar klanten van de openbare bibliotheek nu nog geen toegang toe hebben. Klanten van de KB hebben dit wel. Door een verbinding van de twee lidmaatschapsvormen zouden klanten van openbare bibliotheken, tegen een meerprijs, ook gebruik kunnen maken van de wetenschappelijke bronnen van de KB. Daarnaast bestaat er ook de mogelijkheid om speciaal voor deze doelgroep digitale bronnen in te kopen.

In het digitale domein is naast de betaalde bronnen een grote hoeveelheid informatie vrij online beschikbaar. De taak van de digitale bibliotheek is daarom volgens de memorie van toelichting op de Wsob niet alleen het inkopen van digitale bronnen maar vooral ook het “publieksvriendelijk, gestructureerd en van context voorzien aanbieden van digitale vormen van informatie en cultuur met een toets op betrouwbaarheid, onafhankelijkheid, authenticiteit en pluriformiteit.”³¹

³¹ Zie [Memorie van toelichting](#) pagina 4

Binnen de digitale bibliotheek zal hieraan voor twee (kwetsbare) doelgroepen de komende jaren extra aandacht worden besteed: jeugd en mensen die hulp nodig hebben bij het vinden van overheidsinformatie.

Tabel 14: Afspraken Informatief

Afspraken informatief	Status
43. De KB onderzoekt - in relatie met jeugdbibliotheek.nl en het jaarplan e-content -hoe online informatie voor jeugd zo kan worden ontsloten dat zij hierbinnen eenvoudig voor hen geschikte en betrouwbare informatie kunnen (leren) zoeken en vinden. Bijvoorbeeld door slim gebruik van metadata en tools zoals bijvoorbeeld Wizenose.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering • Vraagt actie
44. De KB onderzoekt - in relatie tot de informatiepunten digitale overheid (IDO)- hoe betrouwbare overheidsinformatie op een voor de klant eenvoudig vindbare manier bij elkaar kan worden gebracht en ontsloten.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering • Vraagt actie
45. De Stichting Pluscollecties zorgt voor informatie en kennisuitwisseling over de aanschaf van fysieke HBO+ collecties in relatie tot de programmering en de digitale collectie.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
46. De KB onderzoekt hoe klanten van de openbare bibliotheek toegang kunnen krijgen tot wetenschappelijke digitale bronnen middels een verbinding van de twee lidmaatschapsvormen.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie
47. De KB start een pilot waarin klanten van de openbare bibliotheek toegang krijgen tot speciaal voor hen ingekochte wetenschappelijke bronnen	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering

B. Audiovisueel (audio, bladmuziek, film)

Audiovisueel materiaal maakt al decennialang onderdeel uit van de collectie van de openbare bibliotheek.

Voor bladmuziek is naar aanleiding van het vorige collectieplan een visie en een plan van aanpak vastgesteld.³² Hierin is afgesproken dat het de gezamenlijke verantwoordelijkheid van het openbaar bibliotheeknetwerk is om er voor te zorgen dat haar doelgroep toegang heeft tot bladmuziek. In het plan van aanpak zijn negen acties afgesproken om de zicht- vind- en beschikbaarheid van bladmuziek te verbeteren en efficiënter in te richten. Deze acties zullen worden uitgevoerd door de Stichting Pluscollecties en KB als het gaat om de ontsluiting hiervan.

De toegang tot audio en film is in Nederland niet duurzaam geregeld. Het gebruik van fysieke muziek- en filmdragers neemt sterk af. Dit is een wereldwijde trend, veroorzaakt door de digitale alternatieven (streamingsdiensten). Tegelijkertijd heeft De KB-inkoopcommissie besloten zich in 2020 te focussen op de eerste drie kernfuncties. Dit betekent dat zij in principe geen film en muziek meer zal inkopen

³² Zie nieuwsbericht KB: [Visie en plan van aanpak bladmuziek in de openbare bibliotheek vastgesteld.](#)

tenzij dit direct bijdraagt aan de eerste drie kernfuncties. Dit betekent dat de bibliotheek, door het in onbruik raken van fysieke film en muziekdragers, straks geen muziek en film in hun collectie meer hebben.

In het netwerk zijn er ook geen andere partijen die er voor zorgen dat film of muziek duurzaam toegankelijk blijven. Voor muziek is de situatie van de CDR in paragraaf 4.1. al beschreven. Voor film draagt EYE Filmmuseum wel zorg voor het bewaren van film maar niet voor de beschikbaarstelling. Lokale bibliotheken bieden nog wel DVD-collecties aan, maar in steeds mindere mate. De collecties die zij afstoten worden door de CDR overgenomen en beschikbaar gesteld aan het netwerk. Doordat de CDR geen structurele financiering heeft en de DVD als medium in onbruik raakt is dit echter geen duurzame oplossing. In het digitale domein zijn er voor zowel film als muziek in Nederland wel commerciële aanbieders (o.a. Spotify en Netflix) maar zij bieden slechts tijdelijk toegang tot een op dat moment commerciële rendabele selectie.

Tabel 15: Afspraken audiovisueel

Afspraken audiovisueel	Status
48. De KB coördineert (vanuit haar rol in het Gezamenlijk Collectieplan) de vorming van een visie op de invulling van muziek als onderdeel van de taak van de openbare bibliotheek in relatie tot andere (netwerk- en commerciële) partijen. In samenwerking met Stichting Pluscollecties, waar CDR onderdeel van uitmaakt.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie
49. De KB coördineert (vanuit haar rol in het Gezamenlijk Collectieplan) de vorming van een visie op de invulling van film als onderdeel van de taak van de openbare bibliotheek in relatie tot andere (netwerk- en commerciële) partijen. In samenwerking met Stichting Pluscollecties, waar CDR onderdeel van uitmaakt.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie
50. De Stichting Pluscollecties draagt zorg voor de beschikbaarheid en het bewaarbeleid van bladmuziek volgens de afspraken in de visie en het plan van aanpak bladmuziek.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie

C. 'Longtail'

Titels die niet zo vaak worden geleend (de 'longtailcollectie') hoeven niet in alle bibliotheken te worden bewaard. Om er voor te zorgen dat titels waarnaar op grotere schaal nog wel vraag is, beschikbaar blijven voor de klant, maken we hierover de volgende afspraken:

Tabel 16: Afspraken 'longtail'

Afspraken 'longtail'	Status
51. POI's maken samen met de bibliotheken in hun werkgebied een provinciaal bewaarbeleid en coördineren de procesafspraken hierover.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering • Vraagt actie
52. De Stichting Pluscollecties stelt een landelijk bewaarbeleid van fysieke collecties van openbare bibliotheken op en stemt dit af op de provinciale	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie

Afspraken 'longtail'	Status
bewaarbeleidsplannen, de digitale collectie en de depotcollectie van de KB.	

D. Erfgoedcollecties

Een aantal openbare bibliotheken beschikt over een bijzondere erfgoedcollectie. De KB heeft deze en andere erfgoedcollecties in het netwerk in 2015 geïnterviewd. Op basis van deze inventarisatie is een rapport opgesteld met een overzichtstabel van de collecties.³³

Anders dan de tabel in het genoemde rapport is er nog geen totaaloverzicht van bijzondere collecties binnen het netwerk en/of het openbaar bibliotheek domein. In afwachting van andere ontwikkelingen binnen het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) denkt de KB na over de wijze waarop (en de plek waar) een dergelijk overzicht kan worden geboden. Hierover maken we de volgende afspraak:

Tabel 17: Afspraken erfgoedcollecties

Afspraken erfgoedcollecties	Status
53. De KB onderhoudt een actueel overzicht van erfgoedcollecties in het netwerk van openbare bibliotheken. En zorgt voor de zichtbaarheid en toegankelijkheid van onderhavige collecties volgens de principes van het NDE.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering

E. 'Special needs'

In lijn met de visie op collectie (paragraaf 2.4) moeten mensen die geen gebruik kunnen maken van de reguliere collectie toegang hebben tot voor hen geschikte materialen.

De KB is verantwoordelijk voor de bibliotheekvoorziening voor personen met een leesbeperking: Aangepast Lezen. Daarnaast zetten bibliotheken zich via het programma Basisvaardigheden o.a. in voor mensen die moeite hebben met het lezen van de Nederlandse taal. Dit zijn zowel anderstaligen als Nederlandstalige laaggeletterden (NT2 en NT1). De toegang tot de bibliotheek voor mensen in de gevangenis valt onder de verantwoording van het ministerie van Justitie opgenomen de Penitentiaire beginselenwet.³⁴

Over de collectie voor mensen met een leesbeperking, laaggeletterden en anderstaligen maken we de volgende landelijke afspraken:

³³ Zie: [Rapport bibliotheekcollecties in het netwerk](#).

³⁴ Zie: [Penitentiaire beginselenwet, paragraaf 2: artikel 48](#).

Tabel 18: Afspraken 'Special Needs'

Afspraken 'Special Needs'	Status
54. Vanuit het programma Basisvaardigheden ondersteunen KB en POI's/SPN bibliotheken bij het samenstellen van een Nederlandstalige collectie voor laaggeletterden door middel van een adviescollectie ³⁵ en advies op maat.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
55. Vanuit het programma Basisvaardigheden bevorderen KB en SPN de beschikbaarheid van anderstalige collecties voor bibliotheken in samenwerking met NBD.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
56. De KB realiseert een bibliotheekvoorziening voor personen met een leesbeperking, waarin boeken, kranten en tijdschriften in een aangepaste leesvorm (audiolezen, braillelezen, letterlezen, combilezen) worden aangeboden, onderhouden en verbeterd in nauwe samenspraak met de klant.	<ul style="list-style-type: none"> • Wettelijke taak • Is in uitvoering
57. Binnen de juridische en financiële kaders werkt KB aan betere toegankelijkheid van de collectie van de online Bibliotheek voor personen met een leesbeperking.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
58. De KB stimuleert actief de verwijzende en begeleidende rol van de openbare bibliotheken inzake Aangepast (Passend) Lezen.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
59. Om de participatie van inwoners met een leesbeperking binnen haar werkgebied te ondersteunen spant de lokale bibliotheek zich naar vermogen in door het Aangepast (Passend) Lezen aanbod (fysiek en digitaal) actief aan te bieden.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering

³⁵ Zie: <https://www.taalhuis.nl/adviescollectie>

4 BIJLGAEN

4.1 Overzicht alle afspraken collectieplan

Tabel 19: Overzicht alle afspraken

	Status
Openbare Bibliotheken	
1. Op grond van de Wsob is elke deelnemer aan het netwerk onderdeel van het interbibliothecair leenverkeer (IBL). Dit betekent dat <i>alle</i> bibliotheken de eigen bibliotheekcollectie <i>integraal</i> vind- en beschikbaar maken via de gezamenlijke catalogus (de NBC+) en IBLV.	<ul style="list-style-type: none"> • Wettelijke taak • Is in uitvoering
2. Elke lokale bibliotheek is in staat om minimaal 95% van de fysieke (klant)vraag uit het eigen verzorgingsgebied af te handelen op basis van de eigen collectie. Deze norm is richtinggevend voor het lokale collectieplan en –budget en dient te worden nagestreefd met behulp van een kwalitatief goede collectie die aansluit bij de lokale klantvraag, en niet met hoge aanvraagtarieven.	<ul style="list-style-type: none"> • Norm/monitoren • Is in uitvoering
3. Lokale bibliotheken saneren en vervangen jaarlijks minimaal 10% van hun reguliere collectie.	<ul style="list-style-type: none"> • Norm/monitoren • Is in uitvoering
4. Ten behoeve van het eigen verzorgingsgebied hanteert elke lokale bibliotheek voor de nieuw verworven titels een zogenaamde ‘Time Window’ (tijdvenster) van ten hoogste drie maanden.	<ul style="list-style-type: none"> • Norm/monitoren • Is in uitvoering
5. Lokale bibliotheken zijn verenigd in de VOB. De VOB en KB maken afspraken over de wijze waarop besluitvorming naar aanleiding van onderhavig Gezamenlijk Collectieplan in afstemming met lokale bibliotheken wordt ingeregeld.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie
POI's/ SPN	
6. POIs verzorgen vanuit hun wettelijke taak het interbibliothecair leenverkeer (IBL). Zij monitoren dit ook met behulp van gegevens van de KB.	<ul style="list-style-type: none"> • Wettelijke taak • Is in uitvoering
7. POI's met een collectie die van belang is voor het landelijk IBL nemen deel aan de Stichting Pluscollecties.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
8. SPN neemt vanwege haar verantwoordelijkheid in de landelijke beschikbaarheid van collecties deel aan de Stichting Pluscollecties. Zij monitort de beschikbaarheid (zie afspraak 6) van collecties en beheert het clearinghouse voor de verrekening van tarieven voor landelijk leveren.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering • Vraagt actie
9. De POI's stimuleren en coördineren de afstemming van afstemming van collecties van bibliotheekvoorzieningen binnen de provincie. Bijvoorbeeld door middel van de (vorming van) provinciale collectieteams en het opstellen van een provinciaal collectieplan.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
10. Van alle provinciale uitleningen moet 99,9% uit de provinciale collectie kunnen worden afgehandeld. POI's monitoren dit binnen hun provincie.	<ul style="list-style-type: none"> • Norm/monitoren
11. Vanuit haar wettelijke verantwoordelijkheid voor innovatie ondersteunen de POI's de lokale bibliotheken bij collectiebeleid, strategie en de collectie-innovatie.	<ul style="list-style-type: none"> • Wettelijke taak • Is in uitvoering

	Status
CDR/ Muziekweb	
12. De CDR neemt vanwege zijn landelijke collectiefunctie deel aan het landelijk werkverband.	• Wettelijke taak
13. De CDR gaat in overleg met de KB en het ministerie opzoek naar structurele financiering voor haar taken binnen en buiten het openbare bibliotheekveld in relatie tot de visie op muziek (afspraak 49).	• Vraagt actie
Stichting Pluscollecties	
14. Bibliotheken en POI's met een collectie die belangrijk is voor het landelijk IBL vormen gezamenlijk een landelijk werkverband: de Stichting Pluscollecties.	• Is in uitvoering
15. SPN neemt deel aan dit werkverband vanwege haar verantwoordelijkheid voor het IBL en de monitoring van de beschikbaarheid van collecties. Daarnaast beheert zij ook het clearinghouse.	• Is in uitvoering
16. De KB ondersteunt de Stichting Pluscollecties met een beleidsadviseur collectieplan.	• Is in uitvoering
17. De Stichting Pluscollecties voert de taken uit zoals omschreven in de aanpak landelijke beschikbaarheid van collecties en bepaalt, na raadpleging VOB, de B2B tarieven voor de landelijke leveringen.	• Is in uitvoering
18. Alle bibliotheken – ook zij die niet deelnemen aan het werkverband- ontvangen voor landelijke leveringen het door de Stichting Pluscollecties vastgestelde tarief. Deze worden periodiek verrekend uitgekeerd via een clearinghouse.	• Is in uitvoering
Koninklijke Bibliotheek	
19. In de paragraaf over de lokale bibliotheken is afgesproken dat alle bibliotheken hun collecties voor de klanten vind- en beschikbaar stellen via de NBC+ en IBLV. De KB bevordert dat alle bibliotheken hun collecties beschikbaar stellen voor het netwerk via (landelijk) IBL, de KB stemt de IBL-voorziening zo goed mogelijk af op de dagelijkse collectiepraktijk van bibliotheken een klantvriendelijke vraagafhandeling.	• Wettelijke taak
20. De KB is, nadat het collectieplan definitief is vastgesteld, verantwoordelijk voor de totstandkoming van een uitvoeringsagenda en adequaat communicatietraject.	• Is in uitvoering
21. Als vaststellende en coördinerende partij monitort de KB <i>alle</i> afspraken die in het collectieplan zijn gemaakt.	• Is in uitvoering
22. De KB verricht periodiek klant- en trendonderzoek en zal via het Datawarehouse actief de samenstelling, diversiteit en het gebruik van de collectie van openbare bibliotheekvoorzieningen monitoren.	• Is in uitvoering
23. De KB is verantwoordelijk voor een tijdige voorbereiding van de evaluatie van het collectieplan eind 2022.	• Vraagt actie
24. De KB is verantwoordelijk voor de inkoop en van context voorzien van inkoop van e-content namens de openbare bibliotheken binnen de kaders van onderliggend collectieplan. De openbare bibliotheken blijven zelf	• Wettelijke taak

	Status
verantwoordelijk voor de inhoudelijke selectie, middels de Adviesgroep voordracht e-content en de KB-Inkoopcommissie.	
25. De KB-inkoopcommissie stelt jaarlijks – binnen de kaders van onderliggend collectieplan - een jaarplan e-content op dat zij ter akkoord voorlegt aan de ledenvergadering van de VOB. In dit jaarplan staan de doelstellingen, uitgangspunten en de inhoud van het basispakket e-content voor het betreffende jaar benoemd.	• Is in uitvoering
26. KB, het openbaar bibliotheekstelsel en de NBD voeren het gesprek over de toekomst van metadata.	• Vraagt actie
Collectie en programmering	
27. Stichting Pluscollecties start proeftuinen voor de (door)ontwikkeling van activiteiten gericht op de relatie tussen collectie en programmering. Kennis hierover wordt gedeeld op BiebttoBieb, zodat ook andere bibliotheken hiervan kunnen profiteren en ervaringen kunnen delen.	• Vraagt actie
28. KB en Stichting Pluscollecties starten proeftuinen waar de digitale collectie (interne en externe bronnen) aansluit op de thematische programmering.	• Vraagt actie
29. De KB, POIs en de Stichting Pluscollecties verkennen (in overleg met de NBD), hoe metadata van collecties ook kan worden toegepast ten behoeve van programmering.	• Vraagt actie
Fysiek-digitaal	
30. Voor de boekencollectie wordt zoveel mogelijk 'multichannel' benadering gehanteerd: de klant kan kiezen in welke vorm hij een titel wil gebruiken: fysiek, als e-book of als luisterboek.	• Norm/monitoren
31. Uitzondering op de multichannel benadering zijn de weinig gevraagde materialen die niet in elke lokale bibliotheek aanwezig zijn. Hier heeft het digitale scenario de voorkeur.	• Norm/monitoren
32. De KB onderzoekt, implementeert en bevordert digitale alternatieven voor het fysiek IBL.	• Is in uitvoering • Vraagt actie
33. Via de landelijke catalogus wordt de klant via de 'ook beschikbaar als' functie al op alle verschillende verschijningsvormen (fysiek en digitaal) van een titel geattendeerd. ³⁶ De KB bevordert dat deze mogelijkheid ook door beheerders van lokale catalogus pagina's kan worden overgenomen.	• Vraagt actie
34. De KB onderzoekt hoe de digitale collectie (e-books en DBNL) zichtbaar kan worden gemaakt in de bestelmodule in het ILS voor openbare bibliotheken.	• Vraagt actie
35. De KB verkent met openbare bibliotheken hoe de digitale collectie ook beter zichtbaar kan worden gemaakt in de lokale bibliotheek vestigingen.	• Is in uitvoering
Jeugd	

³⁶ Zie bijvoorbeeld: <https://www.bibliotheek.nl/catalogus/titel.357539168.html/het-stenen-bruidsbed/>

	Status
36. Lokale bibliotheken verdisconteren de doelgroep jeugd expliciet in hun collectiebeleid en in de daarmee verbonden dienstverlening. De POI's ondersteunen hen hierin.	• Is in uitvoering
37. Als vervolg op het onderzoek naar jeugdcollecties voor kinderen van 0-12 jaar ³⁷ laat de KB ook een onderzoek uitvoeren naar de jeugdcollecties voor de doelgroep 12-18 jaar. De resultaten van beide onderzoeken worden aangeboden onder de Bouwstenen voor lokaal collectiebeleid zodat deze kunnen worden verdisconteert in lokale collectiebeleidsplannen.	• Vraagt actie
38. De KB-inkoopcommissie zal in de Jaarplannen e-content extra aandacht blijven besteden aan de doelgroep jeugd. Deze intensivering moet onder meer leiden tot een digitaal collectieaanbod dat in overeenstemming is met de ledenaantallen.	• Is in uitvoering
39. De KB ontwikkelt – in relatie tot het Voorkeursmodel dBos- een prototype dat het eenvoudiger maakt de digitale collectie binnen de Bibliotheek <i>op school</i> in te zetten.	• Vraagt actie
Collectiekennis en -expertise	
40. SPN en KB ontwikkelen en implementeren samen met collectiespecialisten een cursus/ kenniscirclen voor collectioneers aan de hand van de bouwstenen voor lokaal collectiebeleid. POI's zorgen voor de implementatie hiervan binnen de provincie.	• Vraagt actie
41. SPN en KB maken in relatie tot de Bibliotheekcampus een plan van aanpak met betrekking tot collectiekennis voor frontofficemedewerkers. POI's zorgen voor de implementatie hiervan binnen de provincie.	• Vraagt actie
Financieel	
42. In het kader van de Wsob gegevenslevering worden de kosten en baten van bibliotheken gemonitord. De klassieke uitleenfunctie, bestaande uit zowel mediakosten als personele inzet, krijgt in deze monitoring expliciet aandacht. Deze monitoring houdt rekening met de afspraken van het gezamenlijk collectieplan.	• Is in uitvoering
Informatief (HBO+/ digitaal)	
43. De KB onderzoekt - in relatie met jeugdbibliotheek.nl en het jaarplan e-content -hoe online informatie voor jeugd zo kan worden ontsloten dat zij hierbinnen eenvoudig voor hen geschikte en betrouwbare informatie kunnen (leren) zoeken en vinden. Bijvoorbeeld door slim gebruik van metadata en tools zoals bijvoorbeeld Wizenose.	• Is in uitvoering • Vraagt actie
44. De KB onderzoekt - in relatie tot de informatiepunten digitale overheid (IDO)- hoe betrouwbare overheidsinformatie op een voor de klant eenvoudig vindbare manier bij elkaar kan worden gebracht en ontsloten.	• Is in uitvoering • Vraagt actie

³⁷ Zie: [Onderzoek naar jeugdcollecties op bibliotheken en scholen.](#)

	Status
45. De Stichting Pluscollecties zorgt voor informatie en kennisuitwisseling over de aanschaf van fysieke HBO+ collecties in relatie tot de programmering en de digitale collectie.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
46. De KB onderzoekt hoe klanten van de openbare bibliotheek toegang kunnen krijgen tot wetenschappelijke digitale bronnen middels een verbinding van de twee lidmaatschapsvormen.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie
47. De KB start een pilot waarin klanten van de openbare bibliotheek toegang krijgen tot speciaal voor hen ingekochte wetenschappelijke bronnen.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie
Audiovisueel	
48. De KB coördineert de vorming van een visie op de invulling van muziek als onderdeel van de taak van de openbare bibliotheek in relatie tot andere (netwerk- en commerciële) partijen. In samenwerking met Stichting Pluscollecties, waar CDR onderdeel van uitmaakt.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie
49. De KB coördineert de vorming van een visie op de invulling van film als onderdeel van de taak van de openbare bibliotheek in relatie tot andere (netwerk- en commerciële) partijen. In samenwerking met Stichting Pluscollecties, waar CDR onderdeel van uitmaakt.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie
50. De Stichting Pluscollecties draagt zorg voor de beschikbaarheid en het bewaarbeleid van bladmuziek volgens de afspraken in de visie en het plan van aanpak bladmuziek.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie
Longtail	
51. POI's maken samen met de bibliotheken in hun werkgebied een provinciaal bewaarbeleid en coördineren de procesafspraken hierover.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering • Vraagt actie
52. De Stichting Pluscollecties stelt een landelijk bewaarbeleid van fysieke collecties van openbare bibliotheken op en stemt dit af op de provinciale bewaarbeleidsplannen, de digitale collectie en de depotcollectie van de KB.	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagt actie
Erfgoedcollecties	
53. De KB onderhoudt een actueel overzicht van erfgoedcollecties in het netwerk van openbare bibliotheken. En zorgt voor de zichtbaarheid en toegankelijkheid van onderhavige collecties volgens de principes van het NDE.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
'Special needs'	
54. Vanuit het programma Basisvaardigheden ondersteunen KB en POI's/SPN bibliotheken bij het samenstellen van een Nederlandstalige collectie voor laaggeletterden door middel van een adviescollectie ³⁸ en advies op maat.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering

³⁸ Zie: <https://www.taalhuis.nl/adviescollectie>

	Status
55. Vanuit het programma Basisvaardigheden bevorderen KB en SPN de beschikbaarheid van anderstalige collecties voor bibliotheken in samenwerking met NBD.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
56. De KB realiseert een bibliotheekvoorziening voor personen met een leesbeperking, waarin boeken, kranten en tijdschriften in een aangepaste leesvorm (audiolezen, braillelezen, letterlezen, combilezen) worden aangeboden, onderhouden en verbeterd in nauwe samenspraak met de klant.	<ul style="list-style-type: none"> • Wettelijke norm • Is in uitvoering
57. Binnen de juridische en financiële kaders werkt KB aan betere toegankelijkheid van de collectie van de online Bibliotheek voor personen met een leesbeperking.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
58. De KB stimuleert actief de verwijzende en begeleidende rol van de openbare bibliotheken inzake Aangepast (Passend) Lezen.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering
59. Om de participatie van inwoners met een leesbeperking binnen haar werkgebied te ondersteunen spant de lokale bibliotheek zich naar vermogen in door het Aangepast (Passend) Lezen aanbod (fysiek en digitaal) actief aan te bieden.	<ul style="list-style-type: none"> • Is in uitvoering

4.2 Leden Klankbordgroep Collectieplan

Openbare bibliotheken:

- Jeanine Deckers (Bibliorura)
- Peter Kok (Bibliotheek Midden Brabant)
- David Rozema (Bibliotheek Waterland)
- Frans van Spaandonk (Stichting Pluscollecties)
- Margreet Teunissen (Muziekweb)
- Esther Westerveld (Probiblio)
- Chris Wiersma (De nieuwe bibliotheek Almere)

Koninklijke Bibliotheek:

- Jos Debeij
- Lucinda Jones

5 BRONVERMELDING

Deckers, M (2018). [Wel bezuinigd op collecties maar niet minder titels.... zelfs meer!](#)

Hoek, S. van de & Burgt, A. van de (2019). [De collectie van de digitale bibliotheek.](#)

Hoek, S. van de & Burgt, A. van de (2019). [De collectie van de openbare bibliotheek.](#)

Hoek, S. van de & Burgt, A. van de (2019). [Interbibliothecair leenverkeer.](#)

IFLA/Unesco (1994). [Manifest over de openbare bibliotheek.](#)

Koninklijke Bibliotheek (KB) (2015). [Rapport bibliotheekcollecties in het netwerk.](#)

Koninklijke Bibliotheek (KB) (2019). [Evaluatieverslag Gezamenlijk Collectieplan.](#)

Koninklijke Bibliotheek (KB) (2019). [Feitenrelaas Gezamenlijk Collectieplan.](#)

Koninklijke Bibliotheek (KB) (2019). [Nieuwe aanpak landelijke beschikbaarheid bibliotheekcollecties.](#)

Koninklijke Bibliotheek (KB) (2019). [Onderzoek naar jeugdcollecties op bibliotheken en scholen.](#)

Koninklijke Bibliotheek (KB) (2019). [Verslag Internetconsultatie Gezamenlijk Collectieplan.](#)

Koninklijke Bibliotheek (KB) (2019). [Visie en plan van aanpak bladmuziek in de openbare bibliotheek vastgesteld.](#)

Koren, M (2001). [De dienstverlening van de openbare bibliotheek. Bronnen voor beleid.](#)

Stichting Lezen (2019). [Urgentie inzetten op leesmotivatie in het onderwijs hoog.](#)

Tweede Kamer der Staten-Generaal (2014). *Vaststelling van een geactualiseerd stelsel van openbare bibliotheekvoorzieningen (Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen): [Memorie van toelichting.](#)*

Tweede Kamer der Staten-Generaal (2014). [Beantwoording Kamervragen over het verwijderen van een boek uit een bibliotheek.](#)

Tweede Kamer der Staten-Generaal (2019). [Ministers roepen op tot leesoffensief.](#)

